

GEZ	LP.18	KARTA ADRESOWA ZABYTKU NIERUCHOMEGO		3. Miejscowość
1. Nazwa UKŁAD URBANISTYCZNY		2. Czas powstania 1422 r. - prawa miejskie		ZAKROCZYM
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata				4. Adres
 <p>Lokalizacja układu skala 1:15 000</p>		 <p>Rynek – pierzeja północna</p>		05-170 Zakroczym własność: Gmina Zakroczym, prywatna, Parafia rzymsko-katolicka
 <p>Rynek – pierzeja południowa</p>		 <p>ul. Rybacka</p>		5. Przynależność administracyjna województwo: mazowieckie powiat: nowodworski gmina: Zakroczym
				6. Forma ochrony Wojewódzka Ewidencja Zabytków MPZP miasta Zakroczym Tereny: MN _H , KDP, UK, ZN _P , MW/MN, MN, U, MN _I

8. Historia, opis i wartość

Pierwsza wzmianka o Zakrocymiu pochodzi z roku 1065 r. W I poł. XII w. na wschodnim cyplu skarpy wiślanej była przeprawa rzeczną oraz gród obronny, przy którym znajdowało się podgrodzie. W XII w i XIII w. gród był miejscem zjazdów mazowieckich, a w wieku XIV siedzibą kasztelanów. Rozwinęła się osada targowa w rejonie obecnego rynku i stanowiła zespół domów, dość swobodnie rozlokowanych wzdłuż głównej drogi handlowej, oraz skupionych wokół placu w pobliżu dojścia do kościoła (parafialnego). W 1422 roku nadano osadzie prawa lokacyjne chełmińskie. Następuje regulacja układu przestrzennego osady wraz z podziałem na działki budowlane dla około 70 -72 siedlisk, oraz siecią ulic. Plac rynkowy wytyczony zostaje w oparciu o skrzyżowanie drogi wiodącej do Gdańska i z ptn. z pułtusa na pld. do przeprawy, która znajdowała się przy wąwozie Rybaki. Prostokątny rynek o wymiarach 42x85 m był w rejonie dawnej osady targowej, a rozplanowane pierzeje rynkowe zajmowały całą szerokość wzgórza miejskiego pomiędzy dwoma parowami. Rynek obudowany z czterech stron , w narożnikach rynku wybiegały po dwie ulice z wyjątkiem ptn. – wsch. narożnika. Działki siedliskowe miały głębokość bloku przyrynkowego. Po lokacji przeniosła się siedziba książęcego grodu na teren tzw. „Starostwa Zakroczymskiego” to jest wzniesionego „Zamku” na pld. od miasta i na wsch. od podgrodzia i grodu. Rozwój przestrzenny miasta w XVI w. zwiększył swój obszar o Nowe Miasto położone w północnej części od granic miasta lokacyjnego. Do ważniejszych przedmieść należało tzw. Przedmieście Gdańskie z licznymi spichlerzami wzdłuż Wisły i drogi do miasta. W I poł. XVI w. rozbudowywano zamek oraz późno gotycki kościół parafialny pw. Św. Krzyża, w miejsce uprzednio drewnianego. Z fundacji ks. Anny Mazowieckiej wzniesiono kościół św. Ducha i szpital usytuowany na terenie Nowego Miasta. Około 1548 r. powstał kościół p.w. św. Wawrzyńca, kościół filialny, przy którym w 1757 r. ufundowano klasztor dla zakonu Kapucynów. W latach 1655-57 Zakroczym dotyka „potop” szwedzki. Rozłożone pod miastem wojska niszczą miasto i pustoszą. Duże zniszczenia spowodowała również wojna północna. Koryto rzeki Wisły zmienia się i strome brzegi obsuwają się, co powoduje utrudnienia w żegludze i wpływa ujemnie na stan gospodarki i upadek handlu. Dopiero rozbudowa twierdzy Modlińskiej w 1832 r. powoduje napływ ludności i powoduje rozwój budowlany na terenie Zakroczymia. Powstaje zabudowa obrzeży „Rynku Zielonego” i ulicy Nowomiejskiej. W roku 1847 opracowano projekt regulacji miasta, wg. którego zrealizowano ulicę łączącą południowy blok rynku z kościołem. Zniszczenia wojenne lat 1939-45 objęły całą zabudowę miasta. O dawnym układzie urbanistycznym stanowią jedynie zachowane ciągi komunikacyjne.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan dobry. Rewitalizacja miasta i placu rynkowego, uczynienie uliczek i ciągów pieszych, wprowadzenie obowiązującej linii zabudowy w Rynku, celem utworzenia pierzei.

10. Wykonanie karty (autor, data, podpis)

Małgorzata Frączkowska

Agnieszka Niezabitowska

15.12.2020 r.

11. Zatwierdzenie karty (podpis

wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

* Dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków